

Pientoimenpiteiden aseptiikka

Reetta Huttunen
infektiolääkäri

Pientoimenpiteiden aseptiikka ja suojainsuositukset

- Pientoimenpiteellä tarkoitetaan toimenpidettä:
 - jossa rikotaan ihoa tai limakalvoja, asetetaan vierasesineitä elimistöön tai kajotaan steriiliin ruumiinosaan
 - joka tehdään leikkaussalin ulkopuolella
 - Pientoimenpiteitä ovat esimerkiksi haavan ompelu, luomen poisto ja keskuslaskimokatetrin laitto.
 - Pientoimenpiteissä noudatetaan aseptisia toimintatapoja, joiden avulla pyritään estämään hoitoon liittyviä infektioita.
 - Tavanomaisten varotoimien noudattamisen lisäksi pientoimenpiteissä käytetään suojaimia, joiden tarve vaihtelee pientoimenpiteen mukaan.

Aiemman sijaan toimenpiteet on luokiteltu 3 ryhmään

- 1) Tähän ryhmään kuuluvat toimenpiteet, jotka vaativat erityisen hyvää aseptiikkaa. Toimenpiteissä käsitellään steriilejä aitioita. Peittely ja kirurginen käsien pesu vaaditaan.
- 2) Tähän ryhmään kuuluvissa toimenpiteissä kaikki osallistujat käyttävät kirurgista suu-nenäsuojusta.
- 3) tehdaspuhtaat käsineet steriilien sijaan mahdolliset

INFEKTIOAUDIT JA ROKOTUKSET

[Ajankohtaista](#)

Taudit ja torjunta

[Rokotteet A-Ö](#)

[Tietoa rokotuksista](#)

[Seurantajärjestelmät ja rekisterit](#)

[Palvelut ja yhteystiedot](#)

[THL](#) > [Aiheet](#) > [Infektiotaudit ja rokotukset](#) > [Taudit ja torjunta](#) > [Infektioiden ehkäisy- ja torjuntaohjeita](#)
> [Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta leikkaussalin ulkopuolella tehtävissä kirurgisissa ja muissa toimenpiteissä](#)

INFEKTIOAUDIT JA ROKOTUKSET

[Taudit ja torjunta](#)

[Infektioiden ehkäisy- ja torjuntaohjeita](#)

[Tavanomaiset varotoimet ja varoimiluokat](#)

[Käsihygieniaohteet ammattilaisille](#)

[Hengityksensuojaimien käyttö](#)

[Infektioiden ehkäisy eri hoitotoimenpiteissä](#)

Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta leikkaussalin ulkopuolella tehtävissä

Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta leikkaussalin ulkopuolella tehtävissä kirurgisissa ja muissa toimenpiteissä

Tällä sivulla:

- [Kenelle ohje on tarkoitettu](#)
- [Tavanomaiset varotoimet ja muu toiminta](#)
- [Suojaimet ja toimintatavat eri toimenpideryhmissä](#)

Kenelle ohje on tarkoitettu?

Tämä ohje on suositus. Se on tarkoitettu avuksi alueellisille ja paikallisille infektioiden torjunnan asiantuntijoille, kun he laativat omia ohjeitaan. Ohje ei ole juridisesti velvoittava.

LUE MYÖS

[Tavanomaiset varotoimet ja varoimiluokat](#)

[Perifeerisen laskimokatettrin asettaminen ja käsittely](#)

[Keskuslaskimokatettrin käsittely ja hoito](#)

[Virtsarakon kestopkatettrin asettaminen ja käsittely](#)

Pientoimenpiteiden aseptiikka ja suojainsuositukset

Päivitetty 1.4.2025

Tässä ohjeessa pientoimenpiteellä tarkoitetaan toimenpidettä:

1. jossa rikotaan ihoa, limakalvoja, asetetaan vierasesineitä elimistöön tai kajotaan steriiliin ruumiinosaan
2. joka tehdään leikkaussalin ulkopuolella

Pientoimenpiteitä ovat esimerkiksi:

- likvornäytteen otto, spinaalitalan puudutus
- keskuslaskimokatetrin tai arteriakatetrin laitto
- pleurapunktio
- luomen poisto ja haavan ompelu

Pientoimenpiteissä noudatetaan aseptisia toimintatapoja, joiden avulla pyritään estämään hoitoon liittyviä infektioita. [Tavanomaisten varotoimien](#) noudattamisen lisäksi pientoimenpiteissä käytetään suojaimia, joiden tarve vaihtelee pientoimenpiteen mukaan.

Mitä pientoimenpiteiden aseptiikalla oikeasti torjutaan - motivaatiopointit

- Kanyyli-infektiot
- Sepsikset
- haavainfektiot

Harvinaista mutta todella vakavaa:

- Meningiitit
- vierasesineinfektiot

Toimenpiteen valmistelu

Välineiden varaaminen

Kerää toimenpiteessä tarvittavat välineet desinfioiduin käsin puhtaalle instrumenttipöydälle tai tähän tarkoitukseen varattuun karryyn.

Tarvikkeita ja välineitä ei koskaan kerätä potilaan yöpöydälle tai sänkyyn.

Toimenpidealueen valmistelu

Katso myös video [ihon desinfektio ja peittely pientoimenpidettä varten](#).

Toimenpidealueen pesu tai desinfektio

- Varmista, että toimenpidekohta on esillä ja potilaan asento on hyvä. Tarvittaessa voit laittaa kosteussuojaksi esim. vuodesuojan.
- Varaa desinfektio- tai pesuvälineet valmiiksi:
- **Ehjän ihon desinfiointiin** käytetään tehdaspuhtaita välineitä
- Valmis pesusetti tai taitoksia/ sykeröitä ja kuppi
- Tehdaspuhtaat suojakäsineet
- Desinfektioaineeksi vähintään 70-prosenttinen alkoholi (esim. A12T) tai 2-prosenttinen klooriheksidiinialkoholi

Rikkinäisen ihon, alle 24h vanhan leikkaushaavan tai limakalvojen pesuun käytetään steriilejä välineitä

- Steriili pesusetti
- Steriilit käsineet
- Steriili keittosuolaliuos (NaCl 0,9%)

Toimenpidealueen ihon desinfektion periaatteet:

- Desinfioi riittävän laaja alue.
- Pyyhi puhtaasta likaiseen päin.
- Etene oletetusta pisto- tai viiltopaikasta pois päin.
- Purista liika desinfektioaine pesulaitoksista jäteastiaan, ei pesukippoon, jotta taitokset ja desinfektioaine säilyvät puhtaina.
- Huolehdi, ettei desinfektioaine valu likaisemmalta alueelta puhtaammalle. Vältä liian märillä taitoksilla pesemistä.
- Pyyhi toimenpidealue vähintään kahteen kertaan.
- Pienennä desinfektioaluetta pesun edetessä.
- Desinfioi iho juuri ennen toimenpidettä. Ihon tulee olla täysin kuiva ennen steriilien liinojen kiinnittämistä ja toimenpiteen aloittamista.

Steriili toimenpidepöytä ja steriili peittely

- Steriiliä toimenpidepöytää on hyvä käyttää hiukankin suuremmissa toimenpiteissä, koska sen päällä voi turvallisesti säilyttää steriilejä välineitä.
- Katso [Kuvasarja steriilin pöydän valmistelusta](#)

Käsihygienia pientoimenpiteissä

- Käsihygienia toteutetaan, kuten tavanomaisissa varotoimissa. Kolmen minuutin kirurginen käsien desinfektio tehdään ennen toimenpiteitä, joissa toimenpiteen tekijä pukee steriilin takin. Tällainen toimenpide on esimerkiksi keskuslaskimokatetrin asettaminen.

Suojaimet pientoimenpiteissä

- **Suojäkäsineet**

- Tehdaspuhtailla suojäkäsineillä estetään työntekijän käsien kontaminoituminen potilaan eritteillä.
- Steriilit suojäkäsineet estävät mikrobien siirtymistä toimenpidealueelle.

- **Kirurginen suu-nenäsuojus**

- Kirurginen suu-nenäsuojus estää työntekijän suusta peräisin olevien mikrobien siirtymistä toimenpidealueelle ja suojaa työntekijää toimenpidealueelta tulevilta eriteroiskeilta.

- **Silmäsuojain**

- Silmäsuojain estää eriteroiskeet työntekijän silmiin.

- **Kertakäyttöinen suojatakki tai hihallinen suojaesiliina**

- Tehdaspuhdas suojatakki tai hihallinen suojaesiliina suojaa työntekijää eritteiltä.
- Steriili suojatakki estää mikrobien siirtymistä steriilille toimenpidealueelle sekä suojaa työntekijää eritteiltä.

- **Hiussuojus**

- Hiussuojus estää työntekijän mikrobien siirtymistä steriilille toimenpidealueelle ja suojaa työntekijää eriteroiskeilta.

Ryhmä 1 – noudata AINA erityistä huolellisuutta

- Tähän ryhmään kuuluvat toimenpiteet, jotka vaativat erityisen hyvää aseptiikkaa.
- Kaikki toimenpiteeseen osallistuvat pukevut kirurgisen suu-nenäsuojuksen ja hiussuojuksen. Toimenpiteen *tekijä tekee kirurgisen käsien desinfektion ja pukee hiussuojuksen, kirurgisen suu-nenäsuojuksen, steriilin takin ja steriilit käsineet*. Steriiliä takkia ei välttämättä tarvita spinaali- ja epiduraalitoimenpiteissä, mikäli aseptiikasta pystytään silti huolehtimaan. Silmäsuojain, jos riski eriteroiskeista kasvoille.
- *Toimenpidealue desinfioidaan ja tehdään steriili peittäminen. Välineille tarvitaan steriili pöytä.*

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

- **Ryhmään 1 kuuluvia toimenpiteitä ovat:**
 - spinaali- ja epiduraalitoimenpiteet, joissa asetetaan katetreja
 - keskuslaskimokatetrin laitto
 - pyelostomiakatetrin laitto
 - angiografiat
 - tahdistimen laitto

Ryhmä 2

- **Tähän ryhmään kuuluvissa toimenpiteissä kaikki osallistujat käyttävät kirurgista suu-nenäsuojusta.** Silmäsuojainta käytetään, mikäli toimenpiteessä on riski eriteroiskeista kasvoille. Toimenpiteen tekijällä on steriilit käsineet sekä *tarvittaessa tehdaspuhdas hihallinen suojaesiliina tai -takki.*
- Toimenpidealue desinfioidaan ja *tarvittaessa* tehdään steriili peittely ja käytetään steriiliä pöytää.

- **Ryhmään 2 kuuluvia toimenpiteitä ovat:**
 - spinaali- tai epiduraalitoimenpiteet, joissa ei aseteta katetreja
 - plexuspuudutukset ja muut laajat ultraäänikontrollissa tehtävät johtopuudutukset
 - luuydinbiopsia
 - likvornäytteen otto
 - pleurapunktio
 - luomen poisto
 - nivelpunktio
 - lapsivesipunktio
 - askitespunktio ja -dreeni
 - **paiseen tyhjennys**
 - Ilman yleisanestesiaa tehtävät biopsiat
 - Arteriakanyylin laitto
 - Haavan ompelu, muu kuin immuniteetiltaan terveen aikuisen pieni, tapaturmainen haava

Ryhmä 3

- Tähän ryhmään kuuluvissa toimenpiteissä osallistujat käyttävät kirurgista suu-nenäsuojusta, paitsi **bronkoskopiassa FFP2- tai FFP3-hengityksensuojainta**. Silmäsuojainta käytetään, mikäli toimenpiteessä on riski eriteroiskeista kasvoille. Toimenpiteentekijällä on tehdaspuhtaat käsineet ja tarvittaessa tehdaspuhdas hihallinen suojaesiliina tai -takki.
- **Ryhmään 3 kuuluvia toimenpiteitä ovat:**
- poskiontelopunktio
- Hengitysteiden imu
- kolono- ja gastroskopia
- bronkoskopia
- **kystoskopia**, jossa ei tehdä toimenpidettä
- ihon stanssibiopsia
- **Immunitteitään terveeseen** aikuisen pienen tapaturmaisen haavan ompelu

Tehdaspuhtaiden suojakäsineiden käyttö edellyttää huolellisuutta

- *Riippumatta suojakäsineen valinnasta, huolellisesta käsihygieniasta ja haavan puhdistamisesta ei saa poiketa. Käsiä käytetään sekä ennen suojakäsineiden pukemista, että riisumisen jälkeen, kuten aina muutenkin suojakäsineitä käytettäessä.*
- *Tehdaspuhtaat suojakäsineet puetaan suoraan laatikosta juuri ennen niiden käyttötarvetta, jotta ne pysyvät puhtaana. Tehdaspuhtaat suojakäsineet kädessä ei kosketella pintoja tai ympäristöä. Suojakäsineet riisutaan heti käyttötarpeen loputtua. Tehdaspuhtaita suojakäsineitä tulee vaihtaa tarvittaessa puhtaampaan työtehtävään siirryttäessä esim. haavan puhdistamisen jälkeen, ennen haavan*